

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Administratie Waterwegen en Zeewezen

VERRUIMING WESTERSCHELDE

TRACTAAT van 17 januari 1995

1^e voortgangsrapport

mei 2000

Verruiming Westerschelde

1^e Voortgangsrapport

Inhoudstafel:

Inleiding	5
1. Vergunningen	6
2. Stand van zaken	10
3. De kostprijs	17
4. Aanpassingen aan het Verruimingsverdrag	21
5. Aanbevelingen van Rekenhof en Rekenkamer	22
Lijst van de bijlagen	25

Inleiding

Op 17 januari 1995 ondertekenden het Vlaams Gewest en het Koninkrijk der Nederlanden te Antwerpen het **'Verdrag inzake de Verruiming van de Vaarweg in de Westerschelde'**. In minder officiële termen heeft men het meestal over het **'Verdiepingsverdrag'**; technici spreken doorgaans over het **'48/43/38 voet-programma'**. De verdieping van de Westerschelde is van uitermate groot belang voor de toegankelijkheid van de haven van Antwerpen.

Na de ratificatie in beide landen is dit Verdrag op 1 juli 1996 in werking getreden. De uitvoering van het Verdrag is nu in volle gang. Dit ambtelijke Voortgangsrapport is hiervan een momentopname en geeft meer bepaald de stand van zaken weer op 1 maart 2000.

Het Verdrag heeft uitsluitend betrekking op de werken die op Nederlands grondgebied moeten worden uitgevoerd. Het is echter evident dat ook in Vlaanderen en meer bepaald in de monding van de Schelde en op de Beneden-Zeeschelde (tussen de Vlaams-Nederlandse grens en de Zandvliet- en Berendrechtsluis) verruimd moet worden. Dit Voortgangsrapport heeft daarom betrekking op de werken en de kostprijs ervan in Vlaanderen en in Nederland.

In Hoofdstuk 1 wordt de problematiek van de vergunningen behandeld. Hoofdstuk 2 gaat in op de uitvoering van de werken. Hoofdstuk 3 is gewijd aan de kosten. Daarbij worden de werkelijke kosten met de ramingen vergeleken. Op een aantal vlakken zal het Verdrag moeten aangepast worden. Dit komt aan bod in Hoofdstuk 4. Tenslotte worden in Hoofdstuk 5 enkele aanbevelingen van het (Belgische) Rekenhof en de (Nederlandse) Rekenkamer besproken.

Hoofdstuk 1: Vergunningen

Na de ratificatie van het Verdrag in Vlaanderen en Nederland konden de werken nog niet onmiddellijk van start gaan. Eerst dienden nog een aantal vergunningen te worden afgeleverd.

Het Verruimingsverdrag bepaalt immers dat wie werken voorbereidt en zal uitvoeren, ervoor moet zorgen dat hij over de volgens de Nederlandse wetten vereiste vergunningen beschikt (Art 3, derde lid). Zo heeft Vlaanderen voor de verdiepingsbaggerwerken op Nederlands grondgebied een bagger-, stort- en aanlegvergunning evenals een natuurbeschermingswet-vergunning moeten aanvragen.

Ook Rijkswaterstaat heeft voor de werken die zij zelf uitvoert (zoals wrakruiming, oeververdediging, natuurherstelwerken...) een groot aantal vergunningen nodig. Deze worden echter niet behandeld in dit voortgangsrapport aan het Vlaams Parlement.

1. Baggervergunning

Voor het uitvoeren van de baggerwerken was een vergunning vereist. Dit wordt geregeld door de Ontgrondingenwet, de Rivierenwet en het Baggerreglement. De Minister van Verkeer en Waterstaat heeft op 11 december 1995 een vergunning toegekend voor de verdiepingsbaggerwerken in de Westerschelde. Nadat de gemeente Hontenisse en de Bond Beter Leefmilieu hun beroepsschrift bij de Nederlandse Raad van State hadden ingetrokken, is deze vergunning op 31 juli 1996 onherroepelijk van kracht geworden. De baggervergunning loopt af op 31 december 2000; voor de 'gewone' onderhoudsbaggerwerken na die datum is een afzonderlijke toelating vereist.

2. Stortvergunning

Op basis van de Wet op de Verontreiniging Oppervlaktewateren (WVO) verleende de Minister van Verkeer en Waterstaat reeds op 4 november 1994 een vergunning voor het terugstorten van gebaggerde specie in de Westerschelde en dit in het kader van het reguliere onderhoudsbaggerwerk dat wordt uitgevoerd om de Scheldedrempels op hun 'huidige' diepte te houden én van het verdiepingswerk zodra het Verdrag van kracht zou zijn.

De Zeeuwse Milieu Federatie tekende, ook namens verschillende Nederlandse en Belgische milieuorganisaties, bij de Raad van State beroep aan tegen de stortvergunning. Op 14 juni 1996 vernietigde de Raad van State de WVO-vergunning omdat de Wet Milieubeheer van 1 maart 1993 niet gerespecteerd zou zijn. Deze wet bepaalt dat voor het storten van baggerspecie een bijkomende vergunning (mét Milieu Effecten Rapport) vereist is indien meer dan 500.000 m³ wordt gestort én indien er sprake is van een 'inrichting'.

Hoewel de gebaggerde specie in de Westerschelde niet in kunstmatig begrensde stortvakken wordt gedeponeerd, oordeelde de Nederlandse Raad van State toch dat aan beide criteria is voldaan. En dus diende Vlaanderen nu ook over een vergunning op grond van de Wet Milieubeheer te beschikken. Deze vergunning moest verleend worden door de Gedeputeerde Staten van Zeeland.

Door de vernietiging van de WVO-vergunning bleek nu plots ook het onderhoudsbaggerwerk op de Westerschelde elke juridische basis te missen. Baggeren was als het ware 'onwettig' geworden. Om uit deze impasse te komen hebben de Gedeputeerde Staten van Zeeland en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat een 'Gedoogbeschikking' afgeleverd met een looptijd tot 1 augustus 1998. Intussen kon echter niet met de verdiepingsbaggerwerken gestart worden. Een oplossing werd gevonden in de Vergunningwet van 17 juni 1997 (zie verder).

*Foto 1: sleeppopperzuiger in actie op de Westerschelde
(foto NV Guido Coolens)*

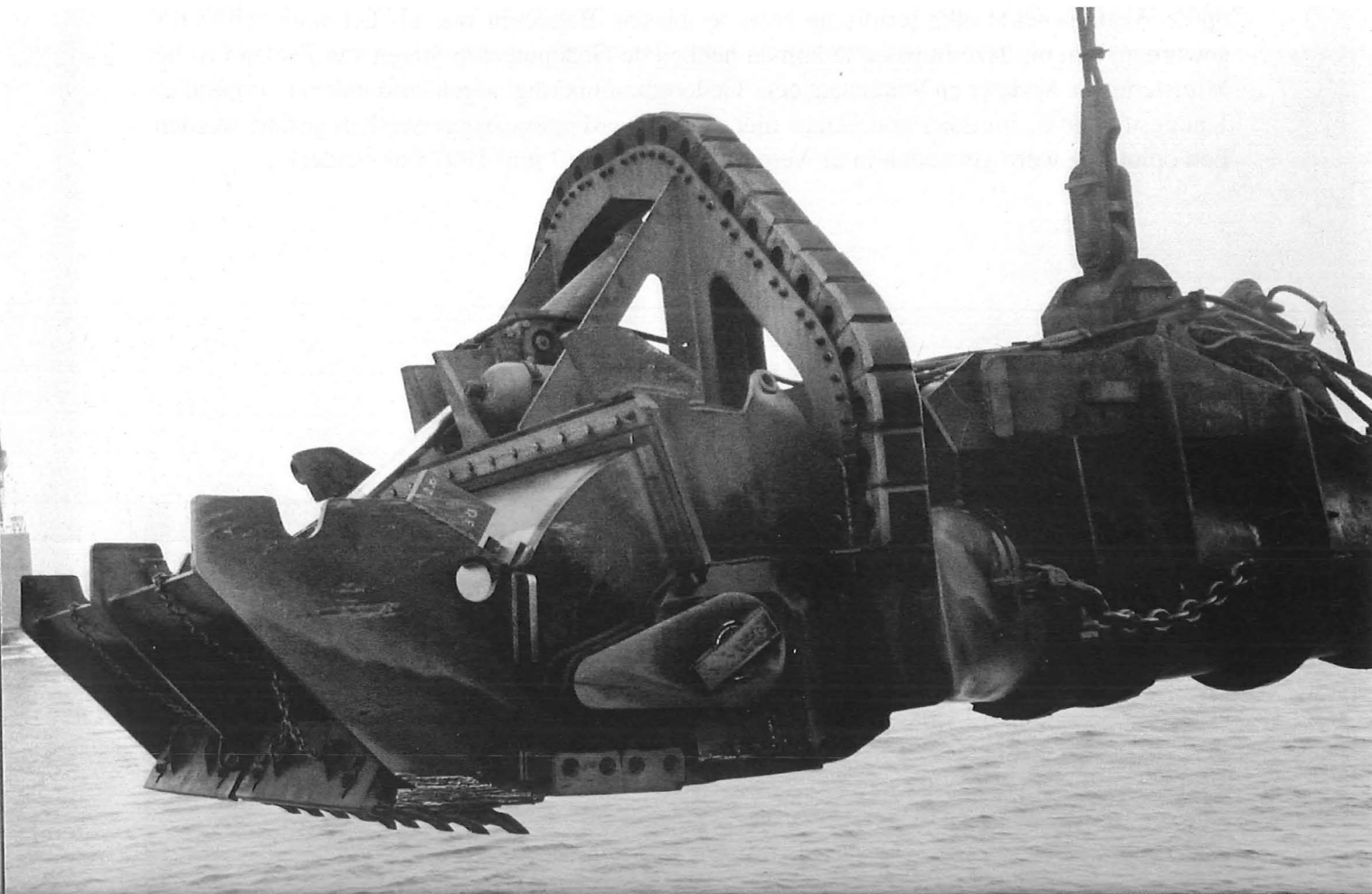

Foto 2: sleepkop van een sleehopperzuiger

3. Aanlegvergunning

De gemeenten langs de Westerschelde moeten aanlegvergunningen toekennen voor het uitvoeren van stort- en/of baggeractiviteiten op hun grondgebied. Op die manier worden de verdiepingswerken ingepast in de gemeentelijke plannen van ruimtelijke ordening. Reimerswaal, Hontenisse en Vlissingen hebben deze aanlegvergunning respectievelijk op 26 juni en 9 en 18 september 1996 verleend.

De gemeente Vlissingen vordert hierbij echter het bijzonder hoge bedrag van 600.000 gulden of bijna 11 miljoen frank aan leges (een taks op het afleveren van een vergunning). Hiertegen werd officieel bezwaar aangetekend, maar Vlissingen wenst van het principe niet af te wijken en is enkel bereid te praten over de hoogte van het bedrag op het ogenblik dat de werkelijke omvang van de baggerwerken zal gekend zijn.

4. Natuurbeschermingswet-vergunning

Het Nederlandse Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij (LNV) heeft op 21 mei 1996 een Natuurbeschermingswet-vergunning (NB-vergunning) afgeleverd. Deze vergunning verleent toelating voor bagger- en stortwerkzaamheden in of nabij de beschermde natuurgebieden Verdronken Land van Saeftinghe, Schor van Waarde en Verdronken Zwarte Polder. Tegen deze vergunning werd bezwaar aangetekend door 'Vogelbescherming Nederland' maar LNV heeft dit bezwaar begin 1997 verworpen. Theoretisch bestond nog wel een beroepsmogelijkheid bij de Raad van State. Dit werd echter doorkruist door het tot stand komen van de Vergunningwet.

5. Vergunningwet

Vanaf het ogenblik dat de Nederlandse Raad van State de WVO-vergunning vernietigde, stelde Nederland alles in het werk om in beide Wetgevende Kamers een Vergunningwet te laten stemmen waarin alle nog niet onherroepelijk verleende vergunningen zouden worden opgenomen. Daardoor zouden er geen klachtenprocedures meer mogelijk zijn.

Gezien de te doorlopen procedures (er moest onder meer bij de Raad van State advies ingewonnen worden) werd deze wet pas op 17 juni 1997 door de Nederlandse Eerste Kamer goedgekeurd. Tien dagen later verscheen ze in het Nederlandse Staatsblad. Op 30 juni 1997 gingen de verdiepingsbaggerwerken al van start.

In deze Vergunningwet, die een looptijd heeft tot juni 2001, zijn zowel de WVO-vergunning, de vergunning op basis van de Wet Milieubeheer als deze op basis van de Natuurbeschermingswet opgenomen. Enkel de vergunningen die op het ogenblik van de goedkeuring van de Vergunningwet al onherroepelijk waren, namelijk de bagger- en de aanlegvergunningen, werden hierin niet opgenomen.

Hoofdstuk 2: **Stand van zaken**

De Schelde stroomt zowel door Nederland als door Vlaanderen. Daarom omvat het 48/43/38-voet-verdiepingsprogramma werken in beide landen. De werken op Vlaams grondgebied situeren zich enerzijds in de Beneden-Zeeschelde (tussen de Belgisch-Nederlandse grens en de Zandvliet- en Berendrechtsluis) en anderzijds op zee vóór de Vlaamse Kust.

De uit te voeren werken bestaan uit:

1. Opruimingswerken (wrakruimingen)
2. Oeververdedigingswerken
3. Natuurherstelwerken
4. Verruimingswerken (baggerwerken).

Voor de opruimingswerken, de oeververdedigingswerken en de natuurherstelwerken op Nederlands grondgebied treedt de Nederlandse overheid op als bouwheer. De verruimingswerken worden, ook op Nederlands grondgebied, door Vlaanderen uitgevoerd.

In het Verruimingsverdrag was een uitvoeringsplanning opgenomen die de geplande voortgang van de werken op Nederlands grondgebied weergeeft. Deze uitvoeringsplanning ging ervan uit dat de werken op Nederlands grondgebied op 1 januari 1996 van start konden gaan. Maar wegens de eerder al vermelde administratieve en wettelijke moeilijkheden konden de verruimingswerken (baggerwerken) slechts aanvangen na de goedkeuring van de Vergunningwet in het Nederlands Parlement op 17 juni 1997. De planning dient dus voor wat de baggerwerken betreft met anderhalf jaar te worden verschoven. In figuur 1 (dat schematisch de uitvoeringsplanning van alle werken voorstelt) werd deze wijziging reeds aangebracht.

Op Vlaams grondgebied bestonden deze problemen niet. Op 22 december 1995 werd het eerste wrakstuk uit de Beneden-Zeeschelde geborgen. Ook werden reeds in 1996 verdiepingsbaggerwerken op de Beneden-Zeeschelde uitgevoerd. Figuur 2 geeft een overzicht van de planning van de werken op Vlaams grondgebied.

In Nederland moeten de vier soorten werken worden uitgevoerd, in Vlaanderen gaat het enkel om baggerwerken en wrakruimingen. Op Vlaams grondgebied wordt immers geen oeverafslag verwacht zodat er ook geen speciale oeververdedigingen moeten worden aangelegd.

1. Opruimingswerken

In de vaarweg naar de Vlaamse havens zijn in de loop der jaren heel wat schepen gezonken. Bij gebrek aan voldoende zwaar bergingsmaterieel werden deze vaak slechts geborgen in de mate dat zij gevaar opleverden voor de scheepvaart. In veel gevallen werden deze wrakken door middel van springstoffen tot op de gewenste diepte vernietigd. Daardoor bevinden er zich in en naast de vaargeul een groot aantal al dan niet verzande wrakresten, vooral veel scheepsbodems. Nu de Schelde verdiept wordt, brengen deze wrakstukken opnieuw de veiligheid van de scheepvaart in het gedrang. Daarom moeten deze opruimingswerken gelijklopend met de verdieping van de Schelde worden uitgevoerd.

opruimingswerken in Nederland (Westerschelde en mondingsgebied)

Omdat er geen volledige inventaris bestond van alle wrakken in de Westerschelde en in het mondingsgebied diende eerst een wrakkenonderzoek te worden uitgevoerd. Voor het mondingsgebied tussen de Belgisch-Nederlandse grens en Vlissingen vond dit onderzoek reeds in 1985 en 1986 plaats, op de Westerschelde pas in 1995. De resultaten toonden aan dat op Nederlands grondgebied in het totaal een zestigtal objecten moeten geruimd worden.

Tot nu toe werden hiervoor drie bestekken en één staat van meerwerk uitgeschreven. Het bestek ZL-4229 betrof een proefbestek voor de ruiming van de 'Fort Maisonneuve', een bevoorradingsschip uit de Tweede Wereldoorlog dat op 15 december 1944 op twee mijl ten noorden van Cadzand op de rand van het vaarwater in de Wielingen gezonken was (zie figuur 3). Wegens de aanwezigheid van munitie en geneesmiddelen in de lading is de 'Fort Maisonneuve' het moeilijkste van alle wrakken die geruimd moeten worden. Daarom werd deze wrakruiming als proefproject gekozen en in 1996 onderhands gegund aan de 'Combinatie Westerschelde' bestaande uit het Vlaamse Dredging International en het Nederlandse Bergings- en Transportbedrijf Van den Akker. Via deze onderhandse overeenkomst wilde men meer inzicht verkrijgen in de opruimingsplanning, de contractvormen, de productie en allereerste morfologische en milieutechnische aspecten in verband met wrakruiming.

De bestekken ZL-4521 (acht kleinere wrakken) en ZL-4646 (twee grote en twee kleinere wrakken) werden na een openbare aanbesteding gegund aan de laagste inschrijvers. Dat waren respectievelijk de Vlaamse combinatie Scaldis en Dredging International en de Nederlandse combinatie Smit Tak, Bergings- en Transportbedrijf Van den Akker en Boskalis Oosterwijk. Deze opdrachten betroffen de meest hinderlijke wrakken in de Westerschelde (zie figuur 3). De werken vonden plaats in 1998 en 1999.

opruimingswerken in Vlaanderen

In 1996 en 1997 werden in de Beneden-Zeeschelde stroomafwaarts van de Zandvliet- en Berendrechtsluis drie wrakken geruimd. Deze ruiming kaderde in het 'Vlaamse Wrakkencontract' met de Tijdelijke Vereniging Bergingswerken waarin de vier grote Vlaamse waterbouwers

(Dredging International, Ondernemingen Jan de Nul, Baggerwerken Decloedt & Zoon en Herbosch-Kiere) zich verenigd hebben. Hiermee is de wrakruiming ten behoeve van de verdieping van de Beneden-Zeeschelde voltooid.

Wel moeten er voor de Vlaamse Kust in het totaal nog acht wrakken geruimd worden. Hiervoor werd een onderhandelingsprocedure met voorafgaande selectie gevoerd. De Vlaamse regering zal dit werk nog dit jaar gunnen. De uitvoering zal in de jaren 2000 en 2001 plaatsvinden.

*Foto 3: berging van het wrak m.s. Paranagua
(foto N.V. Guido Coolens)*

2. Oeververdedigingswerken

Als gevolg van de verdiepingsbaggerwerken zullen de stroomsnelheden in het oostelijk deel van de Westerschelde toenemen. Daardoor is er kans op een verhoogde oeverafslag. In het totaal zullen vier onbeschermden oevers versterkt worden door middel van oeververdedigingswerken. De ligging van deze oevers is weergegeven in figuur 4. Het betreft de noordoostelijke oever van het Verdronken Land van Saeftinge ①, het Nauw van Bath ②, het Zuidergat en de Overloop van Valkenisse ③ en tenslotte het Gat van Ossensisse ④.

De oeververdedigingswerken in het Nauw van Bath ② werden eerst aangepakt en zijn inmiddels voltooid. De werken werden in 1996 uitgevoerd door Dredging International (bestek ZL-4033). Vervolgens werd in 1998 het pand van het Zuidergat tussen Baalhoek en Walsoorden ③ aangepakt door de Vlaams/Nederlandse combinatie Aannemingsbedrijf De Klerk, Ondernemingen Jan De Nul en Aannemingsbedrijf L. Paans en Zonen (bestek ZL-4055).

Of het gedeelte van de Overloop van Valkenisse langs de noordelijke oever van het Verdronken Land van Saeftinge volledig zal moeten verdedigd worden, moet de toekomst uitwijzen. Het monitoringprogramma van Rijkswaterstaat zal hierover uitsluitsel geven. Met de oeververdediging van de Overloop van Valkenisse werd dan ook nog niet begonnen (zie ook Hoofdstuk 4).

In 1998 en 1999 werden nog het eerste en het tweede deel van de oeververdediging van het Gat van Ossensisse ④ uitgevoerd. Deze werken zijn na openbare aanbesteding gegund aan respectievelijk Herbosch-Kiere en Dredging International.

De geulwandverdediging van de noordoostelijke oever van het Verdronken Land van Saeftinge ① tenslotte zal worden uitgevoerd in het jaar 2000. De werken zijn na openbare aanbesteding toegewezen aan de Vlaams/Nederlandse combinatie Dredging International en Ham-Van Oord Werkendam.

3. Natuurherstelwerken

Het Verruimingsverdrag stelt dat Vlaanderen voor het verlies aan natuurwaarden in de Westerschelde een afkoopsom van 44 miljoen gulden of 806 miljoen frank aan Nederland betaalt. Alle kosten voor natuurherstelwerken boven dit bedrag zullen door Nederland gedragen worden.

In 1995 werd door Rijkswaterstaat een werkgroep opgericht die voorstellen voor het herstel van de natuur moest formuleren. Deze werkgroep heeft in januari 1996 een rapport ingediend waarin maatregelen ter waarde van 430 miljoen gulden of 7,87 miljard frank worden voorgesteld, waaronder een aantal ontpolderingen. Dit rapport weekte in de provincie Zeeland heel wat emoties los. Daarop heeft de Nederlandse Minister van Verkeer en Waterstaat een 'afkoeulingsperiode' ingesteld en een commissie van wijzen de opdracht gegeven haalbare voorstellen te formuleren.

Deze commissie bracht op 29 augustus 1997 advies uit aan de Minister. In dit advies werden acht projecten (figuur 5) voorgesteld met een gezamenlijke waarde van 66 miljoen gulden of 1,2 miljard frank. Deze projecten zouden volgens de commissie relatief snel gerealiseerd kunnen worden. Voor het uitvoeren van deze projecten werd door Rijkswaterstaat op 27 februari 1998 een bestuursovereenkomst afgesloten met alle betrokken partijen, uitgezonderd met de gemeente Borssele. De uitvoeringstermijn wordt geraamd op tien jaar.

Naar de verdere toekomst toe stelde de commissie voor een zo mogelijk grensoverschrijdende Lange Termijnvisie voor het Schelde-estuarium te ontwikkelen. De Minister van Verkeer en Waterstaat is hiermee akkoord gegaan en de Nederlandse Eerste en Tweede Kamer hebben dit advies einde 1997 goedgekeurd. Op 17 december 1999 besliste de Vlaamse regering haar medewerking te verlenen aan het opstellen van een Lange Termijnvisie voor het Schelde-estuarium (LTV). Verwacht wordt dat deze Lange Termijnvisie ambtelijk wordt afgerond tegen 31 december 2000.

Foto 4: berging van het wrak m.s. Paranagua. Bovenhalen van het onderste deel van de voorsteven.

4. Verruimingswerken

In het Verdrag wordt met de term verruimingswerken de baggerwerken bedoeld. Zoals reeds van oudsher de gewoonte was, worden ook de baggerwerken op Nederlands grondgebied uitgevoerd en betaald door Vlaanderen.

Voor deze baggerwerken heeft Vlaanderen steeds een beroep gedaan op een privé-aannemer. De verdiepingsbaggerwerken werden aanvankelijk in het kader van de lopende contracten uitgevoerd, nadien op basis van aanbestedingen door een combinatie van de drie grote Vlaamse baggeraars, met name Dredging International, Ondernemingen Jan De Nul en Baggerwerken Decloedt & Zoon.

Verdiepingsbaggerwerken

Om de Schelde te verdiepen was het niet nodig de vaargeul over zijn volle lengte uit te baggeren. Eigenlijk moest er uitsluitend op een aantal welbepaalde plaatsen, de zogenaamde drempels, gebaggerd worden. Figuur 6 geeft een overzicht van deze drempels en van de stortplaatsen waar de specie opnieuw in de rivier wordt gestort.

De baggerwerken op Nederlands grondgebied werden uitgevoerd in drie fasen. De verdieping van de Westerschelde stroomopwaarts van Vlissingen werd aangevat onmiddellijk na de publicatie van de Vergunningwet in de Nederlandse Staatscourant op 26 juni 1997. Zij werden uitgevoerd tussen 30 juni 1997 en 1 juli 1998 in het kader van het lopende baggercontract van de Schelde. De Drempel van Vlissingen werd verdiept in april en mei 1999. Deze baggerwerken vallen onder het inmiddels nieuw aanbestede baggercontract van de Schelde. Tenslotte wordt sinds 15 februari 2000 de Wielingengeul voor de Nederlandse kust gebaggerd. Deze werken zullen voor 1 juli 2000 voltooid zijn en worden uitgevoerd na een algemene offerteaanvraag.

De verdiepingsbaggerwerken in de Beneden-Zeeschelde beperkten zich tot de Drempel van Zandvliet en de toegangseul naar de Zandvliet- en de Berendrechtsluis. Zij werden beide in de periode april-juni 1996 op diepte gebracht in het kader van het lopende baggercontract van de Schelde. Ook de verdieping van het Scheur, een vaargeul in de Noordzee parallel aan de Vlaamse Kust, werd in 1999 uitgevoerd binnen het lopende baggercontract van de kust.

Onderhoudsbaggerwerken

Zowel de Schelde als het Scheur zullen na de verdiepingswerken meer onderhoud vergen dan voorheen. In de Westerschelde is als gevolg van de verdieping een andere stortstrategie voor de baggerspecie ontwikkeld. Om ecologische redenen en omwille van ruimtegebrek wordt de specie die vroeger zo dicht mogelijk bij de baggerplaats werd teruggestort, nu over tientallen kilometers naar het westelijk deel van de Westerschelde gevoerd. Uiteraard brengt dit een hogere kostprijs met zich mee.

5. Hymedis

Tenslotte voorziet het Verruimingsverdrag nog het instandhouden en exploiteren van aaneensluitende meetnetten en informatiesystemen waarmee hydrografische en meteorologische gegevens ter beschikking van de scheepvaart kunnen worden gesteld.

In dit kader werd een speciaal 'Memorandum van Overeenstemming' tussen Nederland en Vlaanderen opgesteld. Dit hydro-meteodistributiesysteem (HYMEDIS) zal opgericht worden in 2000 en 2001 en zal gemeenschappelijk door Nederland en Vlaanderen betaald worden.

De oprichting en de exploitatie gebeuren onder leiding van het gemeenschappelijk Vlaams/Nederlands beheer van de uitgebreide Schelde Radarketen.

Foto 5: natuurontwikkeling langs slikken en schorren

Hoofdstuk 3: De kostprijs

Het Verruimingsverdrag stelt dat de volledige kosten van de verdieping van de Schelde door Vlaanderen gedragen worden. Hierop zijn slechts enkele uitzonderingen. Zo betaalt Nederland de eerste 54 miljoen gulden of 998 miljoen frank van de door haar uitgevoerde werken van wrakruiming en oeververdediging en alle meerkosten boven de afkoopsom van 44 miljoen gulden of 806 miljoen frank voor de natuurherstelwerken. Ook de monitoring van de verruiming wordt door Nederland gedragen (ca 20 miljoen gulden). Tenslotte draagt Nederland ook 43,65% van de kosten voor de installatie van het hydrometeo-distributiesysteem (Hymedis). Dat komt overeen met 2,2 miljoen gulden of 41 miljoen frank.

In 1994 werden de totale kosten voor de Scheldeverdieping geraamd op 9,3 miljard frank in toenmalige prijzen. Op 1 maart 2000 werden de werken geraamd op 11,8 miljard BEF. Er wordt bijgevolg een stijging van de kosten (zonder inflatiecorrectie) met 2,5 miljard frank tegenover de initiële raming verwacht.

De eerste tabel geeft een overzicht van de geraamde en de reeds gemaakte kosten. Uit deze tabel blijkt dat het werk reeds voor ongeveer de helft is uitgevoerd. Vooral de wrakruiming laat op zich wachten. Een tweede tabel toont aan dat het ook de wrakruiming is die op Nederlands grondgebied meerkosten veroorzaakt. Daartegenover staat dat de baggerwerken merkkelijk goedkoper konden uitgevoerd worden dan geraamd. Dat geldt trouwens ook voor de oeververdedigingswerken. Het valt echter af te wachten of en zo ja over welke lengte de noordelijke oever van het Verdronken Land van Saeftinghe nog zal moeten verdedigd worden. De natuurherstelwerken zijn voor Vlaanderen een vaste en reeds lang gekende kost vermits Nederland alle kosten boven 806 miljoen frank betaalt.

Foto 6: oeververdediging langs een vaargeul

Tabel 1

Overzicht van de kosten voor de Verruiming van de Westerschelde (toestand op 01 maart 2000)		
	uitgevoerd of reeds gedeclareerd	nog uit te voeren of nog te declareren
Wrakruiming		
- in Vlaanderen	456	580
- in Nederland	1.371	4.100
	<u>1.827</u>	<u>4.680</u>
Oeververdedigingswerken		
- in Nederland	924	384 + p.m.
Natuurherstelwerken		
- in Nederland	806	
Baggerwerken		
- in Vlaanderen	965	
- in Nederland	1.741	360
	<u>2.706</u>	
Diversen		
- Leges	11	
- Hymedis		- Vlaams aandeel = 53 - Nederlands aandeel = 41
Algemeen totaal	6.274	5.518

Alle prijzen zijn in miljoen Belgische frank, BTW inbegrepen.

Tabel 2

Raming van de totale kosten voor de Verruiming van de Westerschelde (toestand op 01 maart 2000)		
	Raming 2000	Raming 1994
Wrakruiming		
- in Vlaanderen	1.036	1.000
- in Nederland	<u>5.471</u>	<u>2.300</u>
	6.507	3.300
Oeververdedigingswerken		
- in Nederland	1.308 + p.m.	1.570
Natuurherstelwerken		
- in Nederland	806	806
Baggerwerken		
- in Vlaanderen	965	1.025
- in Nederland	<u>2.101</u>	<u>2.620</u>
	3.066	3.645
Diversen		
plus monitoring	105	
	37	
Algemeen totaal	11.829	9.321
waarvan Nederlands aandeel	<u>1.076</u>	<u>998</u>
blijft Vlaams aandeel	10.753	8.323

Alle prijzen zijn in miljoen Belgische frank, BTW inbegrepen.

Bij het bedrag van de werken op Nederlands grondgebied is de eventuele toeslag van 6 of 12 % inbegrepen (de toeslag verschilt al naargelang Rijkswaterstaat zelf of via derden het ontwerp opstelt of het toezicht op de werken uitoefent).

De 'p.m.'-vermelding bij "oeververdedigingswerken nog te declareren" is afhankelijk van de voortgang en de omvang van deze werken langs de Overloop van Valkenisse.

Over de omvang van de wrakkenruiming wordt nog onderhandeld met Nederland, zodat de kostprijs nog zal kunnen gereduceerd worden.

*Foto 7: een slephopperzuiger met oppersinrichting op de boeg
(foto NV Guido Coolens)*

Hoofdstuk 4: **Aanpassingen aan en verduidelijkingen in het Verruimingsverdrag (17 januari 1995)**

Naarmate de werken in verband met de verdieping van de Westerschelde vorderen, blijkt dat de interpretatie en/of de toepassing van sommige bepalingen uit het Verruimingsverdrag moeilijkheden opleveren of tenminste toch enige verduidelijking behoeven.

Idealiter zouden volgende bepalingen aangepast moeten worden:

- Aanpassen van de uitvoeringsplanning (Bijlage C, blad 3) aan de nu gekende planning.
- Sommige oevers zullen mogelijk niet over hun volledige in het Verruimingsverdrag voorziene lengte moeten worden verdedigd. Het betreft hier onder meer een deel van de Overloop van Valkenisse langs de noordelijke oever van het Verdronken Land van Saeftinge (zie Hoofdstuk 2 van dit Voortgangsrapport). Dit vereist een aanpassing van Bijlage C, blad 1 van het Verruimingsverdrag. Verder zou het een goede zaak zijn indien in deze context een redelijkheidstermijn van 10 jaar kan worden bepaald. Het tijdstip waarop deze termijn aanvangt dient eveneens te worden bepaald. Indien uit het monitoringprogramma van Rijkswaterstaat zou blijken dat bepaalde oeververdedigingen toch noodzakelijk zijn, beschikt men daardoor over een termijn waarbinnen deze werken moeten worden uitgevoerd.
- Het Verruimingsverdrag bepaalt dat de oeververdedigingen moeten worden uitgevoerd met stortsteen (Bijlage B 2 b.i.). Intussen laat het nieuwe Nederlandse Bouwstoffenbesluit hiervoor ook het gebruik van (goedkopere) stortslakken toe.
- Momenteel zijn besprekingen tussen Vlaanderen en Nederland aan de gang die moeten leiden tot een prioriteitenlijst voor de wrakruiming. De bepaling in Bijlage B 1 b. moet hiermee in overeenstemming gebracht worden.
- Bijlage D (Nadere regeling met betrekking tot de bestekken en overeenkomsten) en dan vooral het vijfde punt hierin moet verduidelijkt worden.

Voor deze aanpassingen liggen nu nog geen tekstvoorstellen klaar. Over bepaalde punten is immers nog geen overeenstemming bereikt. Wel is het zo dat deze wijzigingen zeer eenvoudig bij onderling akkoord door beide partijen kunnen worden doorgevoerd. Dit wordt bepaald in Artikel 11 van het Verruimingsverdrag.

Hoofdstuk 5: **Aanbevelingen van Rekenhof en Rekenkamer**

Zowel het Belgische Rekenhof als de Nederlandse Rekenkamer hebben bij de uitvoering van het Verruimingsverdrag een aantal opmerkingen en aanbevelingen geformuleerd.

1. Onderbouwing van verdragen

Met de Nederlandse regering moet in de toekomst de BTW-problematiek opnieuw worden aangekaart. Aannemers die in opdracht van Rijkswaterstaat werken, factureren immers met Nederlandse BTW. Deze BTW wordt door de aannemer in de Nederlandse Schatkist gestort. Dit is op zich een nul-operatie. De werken die volgens het Verruimingsverdrag door Vlaanderen moeten worden betaald, worden vervolgens door Rijkswaterstaat aan de Vlaamse overheid doorgefactureerd. Hierin is het BTW-bedrag begrepen. Het gevolg is dat de Nederlandse Staat, waarvan Rijkswaterstaat een onderdeel is, supplementair hogergenoemd BTW-bedrag ontvangt.

Deze gang van zaken werd door België en later ook door Vlaanderen reeds meermaals bekritiseerd. Het Nederlands Ministerie van Financiën heeft hierop nooit toegegeven. Om aan deze ook door Nederland erkende terechte bemerking tegemoet te komen werd het geraamde BTW-bedrag mee opgenomen in de Nederlandse bijdrage in dit Verdrag. De eerste 54 miljoen gulden voor oeververdedigingen en wrakkenruiming is mede daarom ten laste van Nederland.

Voor wat de BTW-problematiek betreft is men in het verleden dus nooit verder geraakt dan wat in het Verruimingsverdrag impliciet is opgenomen en wat tussen beide landen is overeengekomen bij het Gemeenschappelijk beheer van de Schelde-radarketen. Bij het onderhandelen van nieuwe verdragen zal deze problematiek opnieuw aan bod moeten komen.

Het Vlaams Gewest zal bij eventuele nieuwe verdragen tussen Vlaanderen en Nederland een kosten-baten- en een risico-analyse opmaken. Bovendien zal het advies van de Vlaamse Havencommissie ingewonnen worden.

Op de Technische Schelde Commissie van 11 juni 1999 en van 14 januari 2000 werden de aan te vragen vergunningen voor verdere onderhoudsbaggerwerken geïnventariseerd. De Vlaamse administratie doet al het nodige om aan de door Nederland gestelde eisen te voldoen.

Een verdere verdieping van de Westerschelde is opgenomen in de Lange Termijnvisie voor het Schelde-estuarium (LTV).

2. Beheersing van kosten en voortgang van de werken

Bij projecten als de verdieping van de Schelde is het aanbevolen dat Vlaanderen én Nederland beter toezien op het vastleggen van de overheidskosten, dat een projectleiding aangesteld en een detailplanning uitgestippeld wordt. De werken zijn op dit ogenblik echter al zo ver gevorderd dat deze aanbevelingen praktisch onuitvoerbaar zijn op korte termijn. Met deze aanbevelingen zal maximaal rekening worden gehouden bij het tot stand komen van nieuwe verdragen. Voor wat het ruimen van de wrakken betreft wordt verwezen naar Hoofdstuk 2.

3. Naleving van regels en procedures

In de toekomst zullen de procedures in verband met het goedkeuren van bestekken en overeenkomsten nog strikter moeten worden nageleefd. Dit vergt grote inspanningen van zowel de Vlaamse administratie als van Rijkswaterstaat en kan gebeuren door het toekennen van de nodige bevoegdheden in de vorm van delegaties op het meest functionele niveau en dit met het oog op een vlotte uitvoering van de werken en een betere kostenbeheersing. Nederland heeft toegezegd geregeld verslag uit te brengen op de Technische Schelde Commissie over de stand van zaken van de natuurherstelwerken op haar grondgebied.

4. Financieel beheer

Het Rekenhof en de Rekenkamer pleiten voor contracten met een resultaatsverbintenis in plaats van een middelenverbintenis. De Administratie Waterwegen en Zeewezen van de Vlaamse Gemeenschap heeft reeds meerdere malen de toepasbaarheid van een resultaatsverbintenis op de onderhoudsbaggerwerken onderzocht. Telkens was de conclusie dat een middelenverbintenis de enige werkzame methode was.

De belangrijkste argumentatie is dat de modaliteiten waaraan de aannemer in de loop van een langlopend contract moet voldoen te sterk kunnen veranderen. Het gevolg hiervan is een groot aantal (dure) claims waardoor de kosten onbeheersbaar worden. Deze wijzigingen in de uitvoering zijn meermaals het gevolg van nieuwe wetten en reglementen waarmee moet worden rekening gehouden. Voorbeelden hiervan zijn de nieuwe Nederlandse maatregelen op het vlak van milieu-bescherming en vergunningen.

Bovendien kan zeker op langere termijn niet worden voorzien wat er met de gebaggerde specie dient te gebeuren (storten in de rivier, storten in zee, opspuiten aan wal, behandelen van de specie ...).

De overheid heeft als taak het maritieme baggerwerk op te volgen en te controleren. Een externe consultant heeft in dit verband een studie over het toezicht op het baggeren afgerond. De consultant stelt dat er momenteel een twintigtal personeelsleden - met een hogere opleiding dan thans het geval is - aan het toezichterscontingent moet worden toegevoegd. Naarmate men over voldoende en betrouwbare elektronische middelen beschikt voor de controle (en Vlaanderen staat hierin aan de wereldtop) kan het aantal toezichters geleidelijk verminderd worden.

5. Informatieverstrekking aan het Parlement

Voor het eerst zal in België een parlement, in dit geval het Vlaams Parlement, regelmatig worden geïnformeerd over de uitvoering van grote door haar goedgekeurde projecten. Dit ambtelijke Voortgangrapport is het eerste dat past in deze nieuwe aanpak.

* * *

lijst van de bijlagen

figuur 1	Uitvoeringsplanning van de werken op Nederlands grondgebied
figuur 2	Uitvoeringsplanning van de werken op Vlaamse grondgebied
figuur 3	Situering van de reeds geborgen wrakken
figuur 4	Situering van de vakken van oeververdediging
figuur 5	Situering van de mogelijke ontwikkelingsgebieden
figuur 6	Situering van de bagger- en stortzone's

Planning werken op Nederlands grondgebied

Bijlage C, blad 3 Uitvoeringsplanning bedoeld in artikel 4

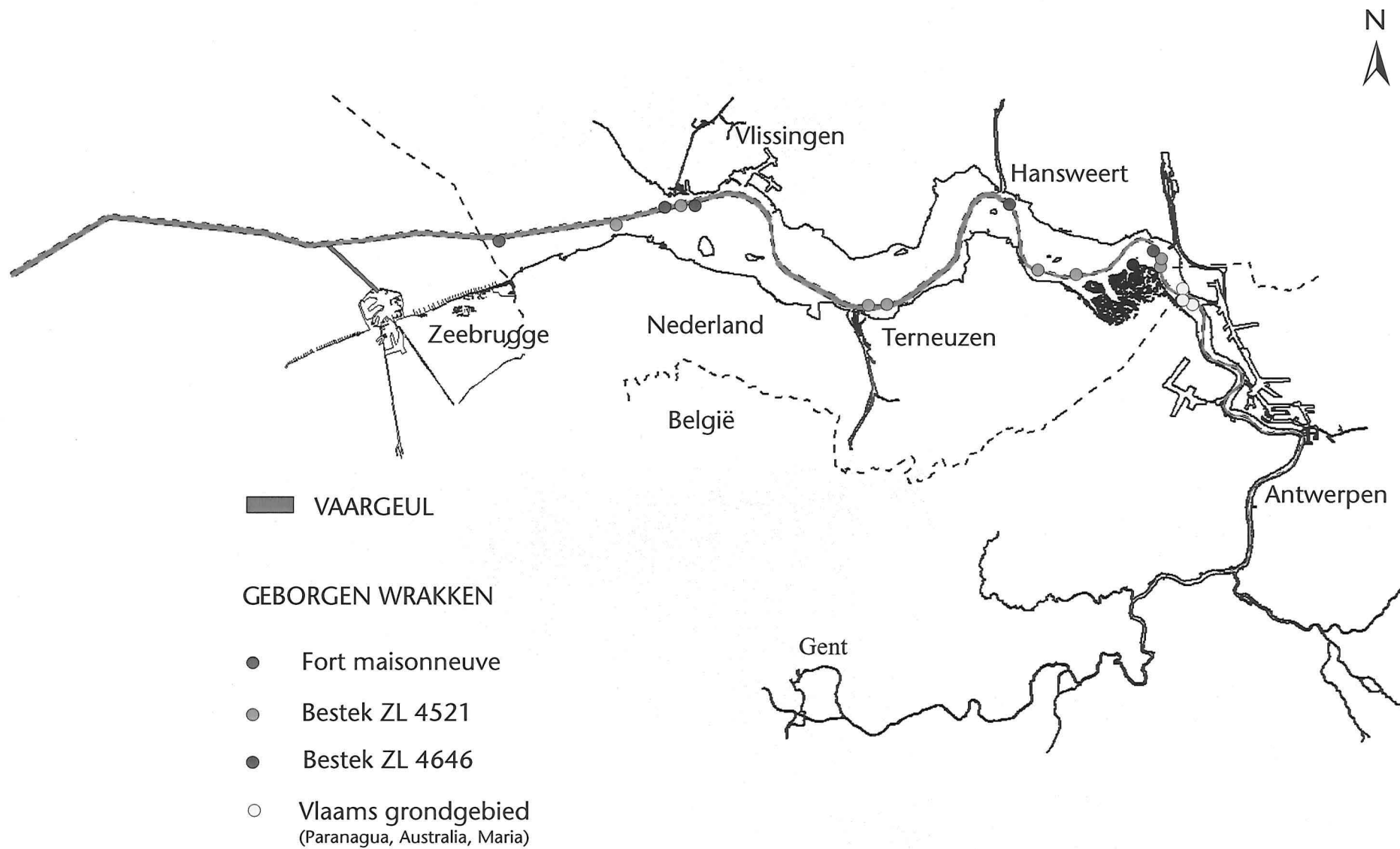
Data verruimingsverdrag	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
1. Opruimingswerken							
1.1 Duikonderzoek en ruiming kleine objecten							
1.2 Wrakkenruiming in Westerschelde en mondingsgebied						
2. Oeververdedigingswerken							
Aanleg oeververdedigingen						
3. Herstelwerken Natuur							
Data na goedkeuring Vergunningwet (17 juni 1997)							
4. Verruimingswerken							
4.1 Drempel Borssele tot GLLWS (1985) - 13,50 m en overige drempels in de Westerschelde tot GLLWS (1985) - 13,00 m					=====		
4.2 Alle drempels in de Westerschelde tot diepte volgens bijlage B, punt 4					=====		
4.3 Anker- en noodankergebieden in Westerschelde en mondingsgebied						=====	
4.4 Drempel in Scheur en Wielingen							

figuur 1

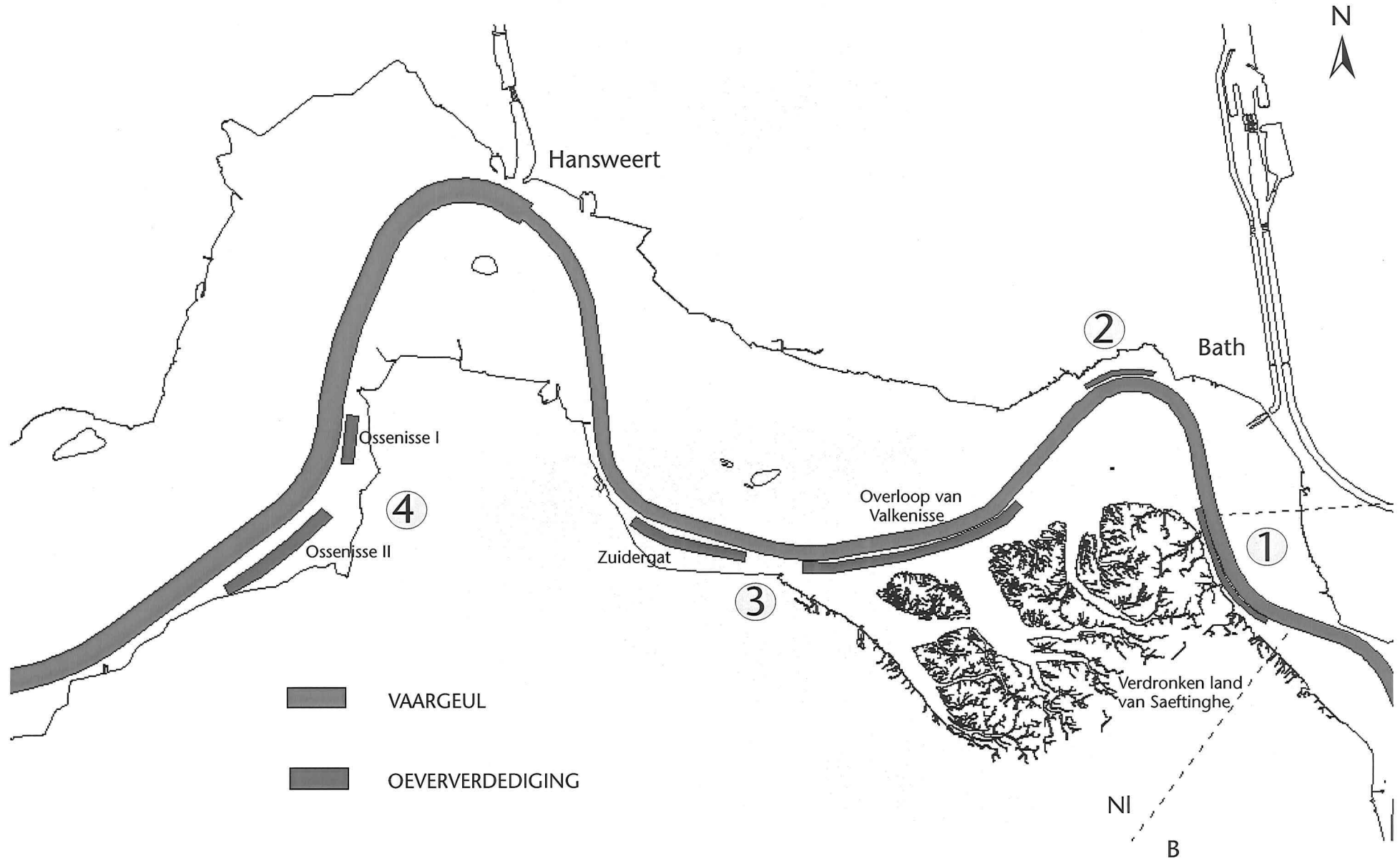
Planning werken op Vlaams grondgebied

Data verruimingsverdrag	1996	1997	1998	1999	2000	2001
1. Opruimingswerken						
1.1 Beneden-Zeeschelde	—					
1.2 Kust					—	
2. Verruimingswerken						
2.1 Beneden-Zeeschelde	—					
2.2 Scheur (Kust)				—		

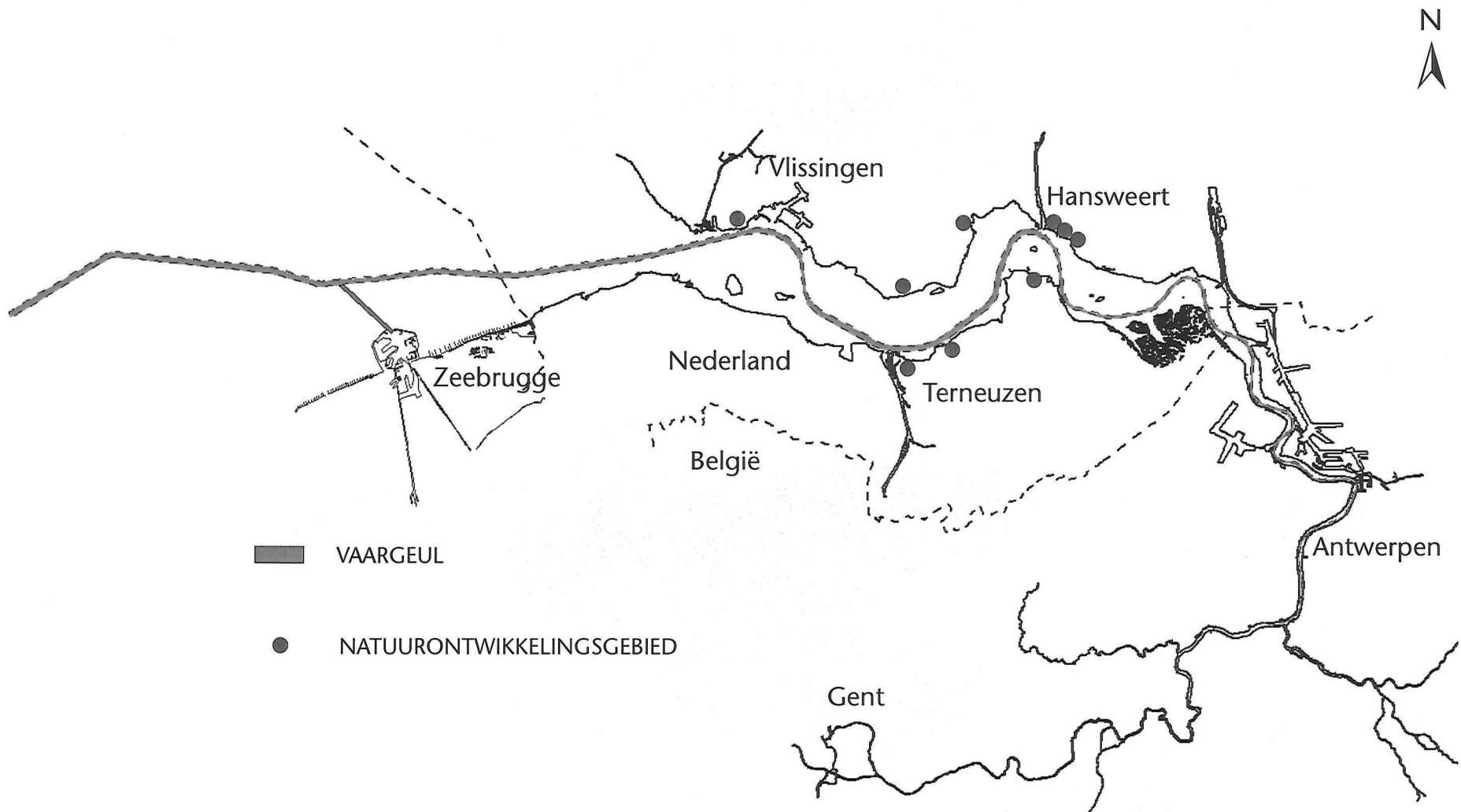
figuur 2

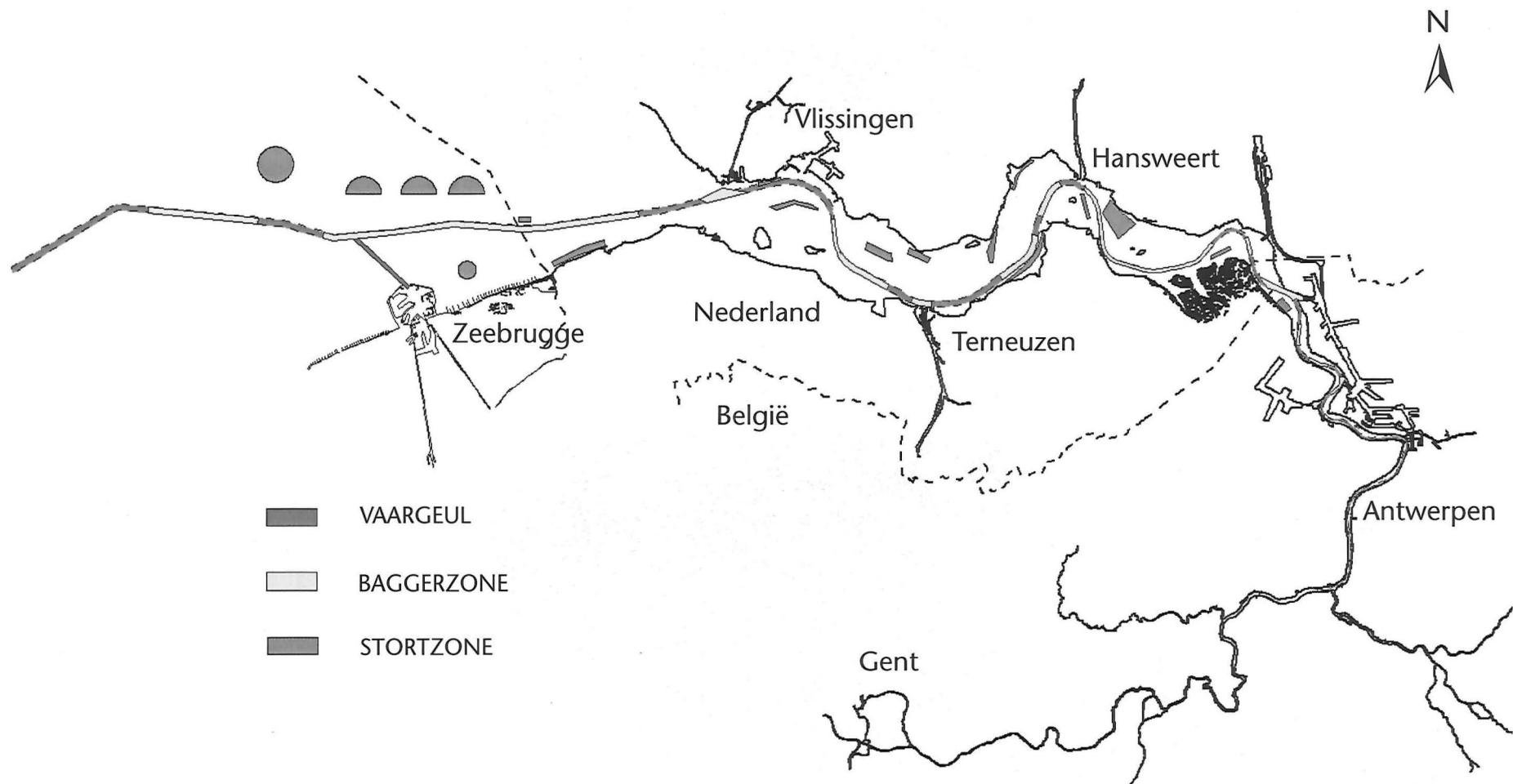
Figuur 3

Figuur 4

Figuur 5

Figuur 6

Colofon

Deze publicatie is een uitgave van:

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (MVG)
Departement Leefmilieu en Infrastructuur (LIN)
Administratie Waterwegen en Zeewezen (AWZ)

adres: Graaf de Ferrarisgebouw
Koning Albert II - laan 20 bus 5
1000 BRUSSEL

Verantwoordelijke uitgever:

ir. Jan Strubbe
Directeur-Generaal AWZ

Voor meer inlichtingen:

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Leefmilieu en Infrastructuur
Administratie Waterwegen en Zeewezen
Afdeling Maritieme Schelde

adres: Loodsgebouw
Tavernierkaai 3
2000 ANTWERPEN

telefoon: 03/222.08.25

trefwoorden:

Schelde, Zeeschelde, Beneden-Zeeschelde, Westerschelde
verruiming, tractaat

depotnummer:

D/2000/3241/149

Antwerpen, mei 2000

